

JURNALIST SURISHTIRUVINI VAZIFALARI

Olimjon Behzod Obidjon o'g'li

O'zMU tadqiqotchisi

ANNOTATSIYA

Jurnalist surishtiruvi murakkab janr hisoblanadi va jurnalistdan juda katta mahorat va tajriba, bilim va jasorat talab etadi. Ushbu maqolada jurnalist surishtiruvining asosiy vazifalari xususida tahlil yuritiladi. Mazkur maqola tahlillaridan kelib chiqib mavjud muammo yuzasidan tegishli taklif va tavsiyalar keltiriladi.

Kalit so'zlar: *Jurnalist surishtiruvi, surishtiruv elementlari, murakkab janr, vazifalar.*

АБСТРАКТНЫЙ

Журналистское расследование – сложный жанр и требует от журналиста большого мастерства и опыта, знаний и смелости. В данной статье анализируются основные задачи журналистского расследования. На основе анализа данной статьи даны соответствующие предложения и рекомендации относительно существующей проблемы.

Ключевые слова: *Журналистский запрос, элементы расследования, сложный жанр, задачи.*

ABSTRACT

Journalistic inquiry is a complex genre and requires great skill and experience, knowledge and courage from the journalist. This article analyzes the main tasks of a journalist's investigation. Based on the analysis of this article, appropriate suggestions and recommendations are given regarding the existing problem.

Key words: *Journalistic inquiry, elements of inquiry, complex genre, tasks.*

KIRISH

Jurnalist surishtiruvni o‘ta murakkab, ba’zida bunga tayyor bo‘lmagan odam uchun hatto xavfli faoliyatdir. Negaki, keng doiradagi axborotni murakkab sharoitda izlash, yig‘ish, uni qayta ishlash va tekshirish talablari amalga oshgandagina maqsadga erishish mumkin[1]. Aslida jurnalistika sohasining har bir vakili – muxbir ham, sharhlovchi ham, boshlovchi ham, shoumen ham ma’lum bir axborotni izlaydi, yig‘adi va tarqatadi, lekin jurnalist-surishtiruvchining ulardan asosiy farqi shundaki, u asosan yashirilayotgan, sir tutilgan axborotni oshkor etishga harakat qiladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR

Alohida ta’kidlash zarurki, zamonaviy matbuot sahifalarida bir qarashda jurnalist surishtiruviga o‘xshab ketadigan, ammo aslida bunga mutlaqo aloqasi bo‘lmagan materiallar tobora ko‘paymokka. Bunday holat professional jurnalistika olamida “oqim” deb ataladi[2]. Bu atama ommaviy axborot vositalariga biron bir shaxs tomonidan ma’lum turdagi axborot va uning matbuotda chop etilishi natijasida o‘z raqibi yoki siyosiy dushmanlari obro‘sigga putur yetkazish maqsadida taqdim etiladigan ma’lumot ma’nosini beradi. Mazkur turdagi “surishtiruv ishlari” uning asl tushunchasi va mohiyatiga zid bo‘lib, surishtiruvchi jurnalistlarga bo‘lgan ishonchni so‘ndiradi.

Shu sabab, bunday “surishtiruvlar” tashabbuskorlariga jurnalistika sohasi vakillari kuchli va qat’iy qarshilik ko‘rsatishlari zarur. Bunga erishish uchun esa eng avvalo, jurnalistik surishtiruvining janr sifatidagi muhim tamoyillarini belgilab olish lozim bo‘ladi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Xolislik, haqqoniylik va fikr aniqligi faoliyat jarayonida jurnalist-surishtiruvchi pozitsiyasini belgilab beruvchi asosiy tamoyillar hisoblanadi. Surishtiruv materiali biron masala yoki muammoni mavjud bo‘lgan barcha qarashlar nuqtai nazaridan o‘rganib chiqilgandagina yuqoridagi talablarga javob beradi. Shu bois, jurnalist surishtiruvining o‘ziga xos xususiyati sifatida namoyon bo‘ladigan mazkur tamoyillarga amal qilgan G‘arb matbuoti bu borada ancha ilgari ketdi.

Kyeng qamrovli va har tomonlama surishtiruv o'tkazish uchun esa mavzuni turli xil manbalar asosida o'rganish zarur. Surishtiruv materialida albatta, faktlar, manbalar, qarashlar, qarshi fikrlar, hatto isbot va dalillar ham berilishi zarur. E'tiborli tomoni shundaki, bularning barchasi o'zaro muvozanatda bo'lishi, birortasi boshqasidan oshib ketmasligi kerak. Muallifning his-tuyg'ulari orqali emas, balki materialning tuzilishi, tizimlilikiga qarab mantiqiy yondashuv namoyon bo'lishi talab etiladi.

MUHOKAMALAR

Xalqaro jurnalistlar federatsiyasi tomonidan qabul qilingan deklaratsiyada aynan jurnalist-surishtiruvchilar faoliyatiga bevosita aloqador bo'lgan bir nechta muhim qoidalar belgilangan. Ular quyidagilardan iborat:

1. Haqiqat va jamiyatning undan xabardor bo'lish huquqini hurmat qilish jurnalist oldida turgan asosiy burch hisoblanadi.

2. Kasbiy faoliyatini olib borayotgan jurnalist axborotni haqqoniy yo'l bilan izlash va uni e'lon qilish erkinligi, hamda xolis izoh va tanqid huquqini himoyalashi, ularga amal qilishi lozim.

3. Jurnalist o'ziga ma'lum bo'lgan manba bilangina ishlashi kerak. U muhim axborotni e'tibordan chetda qoldirmasligi va hujjatlarni soxtalashtirmasligi kerak.

4. Axborot, surat va hujjatlarni izlayotganda jurnalist xolis va haqqoniy usullardan foydalanmog'i zarur.

5. Jurnalist jiddiy zarar yetkazadigan axborotdan iloji boricha to'g'ri foydalanishi yoki undan umuman foydalanmaslikka harakat qilgani ma'kul[3].

XULOSA

Jurnalist surishtiruvi odamlar, hujjatlar va shaxsiy kuzatuvlar kabi bir qator manbalar asosida olib boriladi. Ko'pincha jurnalist surishtiruvi jarayonida hukumat vakillari oshkor etilishini xohlamaydigan axborotlar yuzaga chiqishi mumkin. Ammo ba'zida materialda bevosita hukumat vakillaridan olingan axborot ham o'rin olgan bo'ladi. Jurnalistlarning jamiyatga xolis xizmat qilish va haqiqat uchun kurashish istagi ularni surishtiruv olib borishdan ko'zlangan asosiy maqsadidir. Aynan shu

maqsad jurnalist surishtiruvining asosiy tamoyillaridan biri bo'lgan xolislikni yuzaga keltiradi. Surishtiruv davomida jurnalistlar foydalanadigan manbalarni ikki katta guruhga ajratish mumkin. Birinchisiga, jurnalist uchun zarur axborotga ega shaxslar kiradi. Masalan, guvohlar, biron bir axborot (xat, arxiv, hujjat, kundalik va h.k) ni saqlovchi odamlar. Bunday insonlardan axborotni olish ularning xohish-istagi, qolaversa, jurnalistning ularni ishontira olish qobiliyatiga bog'liq.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Mo'minov F.A. Методы журналистики и методы деятельности журналистов. Т.: "Университет", 1998. 35 bet.
2. Kim M.N. Технология создания журналистского произведения. Санкт-Петербург. 2001. 324 s.
3. Reportyorlik faoliyatining nazariyasi va amaliyoti. O'quv ko'llanma mualliflar: Q.T.Ernazarov, Yo.M.Mamatova, I.E.Toshaliyev, Sh.Q. Ernazarov). T: 2002 y. 202 bet.